

Araştırma Makalesi / Research Article

Gönderilme Tarihi: 25 Kasım 2021; Revize Edilmiş Hali: 3 Ocak 2022; Kabul Tarihi: 5 Ocak 2022

TÜRKİYE’DE PARLAMENTODA KADININ (EKSİK) TEMSİLİ: MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMLERİ ÖZELİNDE DEMOGRAFİK BİR İNCELEME

Zeynep ŞAHİN¹

ÖZ

Siyasi partilerin temel hedefi toplumun bütün kesimlerini yakalamaya çalışmak suretiyle oy oranını artırmak olduğundan kendilerine en çok katkı sağlayacak adayları seçmeye çabalamaktadırlar. Böylece partilerce kabul gören adayların nitelikleri daha da ehemmiyet kazanmaktadır. Bu durum genelde partilerce aday gösterilen grupların özel olarak da kadının temsilinde aday gösterilen kesimden seçimi kazananların genel bir portresinin ortaya konulması bağlamında önemli ipuçları vermektedir. Ayrıca tüm kesimden ne kadarının parlamentoda temsil edebildiği sorusunun yanıtı önem arz etmektedir.

Bu çalışmada kadın temsilinin %10’un üstünde olduğu son dört genel seçim (12 Haziran 2011, 7 Haziran/ 1 Kasım 2015, 24 Haziran 2018) ele alınmak suretiyle, “seçime katılma” ve “seçimi kazanma” kıstasları özelinde partiler düzeyinde kadın, erkek temsilinin ortaya çıkartılmasına odaklanılmaktadır. Türkiye’deki hem “erkek egemen parlamentonun yapısının” hem de demografik verilerden yararlanılmak suretiyle “kadın temsili bağlamında aday gösterilmiş olan kesimden seçilmişlerin genel bir portresinin” dört genel seçim sonuçları özelinde incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca kadın adaylar içinde seçilmişlerin “yaş, yasal medeni durum, eğitim” olmak üzere demografik kriterler bağlamında dağılımı genelde ve partiler ölçeğinde karşılaştırılmalı olarak analiz edilmiştir. Betimsel analiz yönteminin kullanıldığı çalışmada, inceleme kapsamına alınan dört genel seçime ait aday listeleri, sonuçları ve demografik bilgiler Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından ilân edilen verilerden yararlanılmak suretiyle sunulmuştur.

Çalışmanın sonucunda 2011 %14,36, Haziran 2015 %17,82 ve Kasım 2015 %14,73, 2018 %17,33 kadın temsili sayı ve oranlarıyla “erkek egemen parlamentonun günümüzde de varlığını devam ettirdiği” tespit edilmiştir. Aday gösterilen kesimden seçilen kadın temsilcilerin genel portresi, “belli bir eğitim düzeyi, yaş olgunluğu ve aile kurumu içinde yer alışı” şeklinde siyasal alana yansıdığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Siyasal Temsil, Kadın Temsili, Milletvekili Genel Seçimleri, Türkiye.

WOMEN'S (INSUFFICIENT) REPRESENTATION OF WOMEN IN THE PARLIAMENT IN TURKEY: A DEMOGRAPHIC EXAMINATION SPECIAL OF THE GENERAL ELECTIONS OF THE PARLIAMENTARY

ABSTRACT

Since the main purpose of political parties is increase their vote share by trying to catch up with all segment of the society, they try to choose the candidates who will contribute the most to them. Thus, the qualifications of the candidates accepted by parties become even more important. In this case, it gives important clues in the context of revealing a general portrait of the groups nominated by the parties, especially the women who were nominated in the representation of women. In addition, the answer to the question of how much the entire segment is represented in the parliament is also important.

This study deals with the last four general elections (12 June 2011, 7 June / 1 November 2015, 24 June 2018) in which women's representation is above 10%, in terms of "participating in the elections" and "winning the elections". It is aimed to evaluate both the "male-dominated parliamentary structure" and "a general portrait of those elected from the candidate group in the context of female representation" in terms of the results of the four general elections in Turkey. In addition, the distribution of the elected female candidates in terms of demographic criteria such as "age, legal marital status, education" was

¹Doktora Öğrencisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Bölümü, zeyneperbassahin@gmail.com, ORCID: [0000-0001-6013-5888](https://orcid.org/0000-0001-6013-5888).

analyzed in general and comparatively at the scale of the parties. In the study, in which the descriptive analysis method was used, the candidate lists, results and demographic information of the four general elections included in the study were presented by using the data announced by TURKSTAT.

As a result of the study, it has been determined that the male-dominated parliament continues to exist at the present time, with 14.36% female representation in 2011, 17.82% in June 2015, and 14.73% in November 2015, 17.33% in 2018. It has been observed that the general portrait of the female representatives selected from the nominated segment is reflected in the political field as "a certain level of education, age maturity and being in the family institution".

Keywords: Political Representation, Women's Representation, Parliamentary General Elections, Turkey.

GİRİŞ

Demokratik sistemde yönetenlerin almış olduğu kararlarının meşruluğu, söz konusu kararlardan etkilenen yönetilenler tarafından seçilmiş ve onların tercihlerini büyük ölçüde karşılıyor olmasını gerektirmektedir. Toplumunu oluşturan erkek, kadın, yaşlı, genç vb. bireylere seçme ve seçilme hakkının tanınması bu süreçte önemli bir eşik olsa da yeterli olduğunu söylemek pek mümkün değildir. Önemli olan siyasi karar organları içerisinde toplumu oluşturan bireylerin temsilinin eksiksiz ve dengeli şekilde sağlanmış olmasıdır. Bu açıdan kadınların siyasal alanda temsili demokratik sistemin işleyişi açısından önemlidir.

Ülkemizde kadınların siyasal alanda görünürlüğü cumhuriyetin ilanı sonrası dönemde yapılan yasal düzenlemelerle mümkün olabilmektedir. Söz konusu süreçte kadınlar bu alanda var olabilmek için zorlu mücadeleler vermiştir. Dönemin ilk siyasi partisi olan Cumhuriyet Halk Fırkası'ndan önce parti kurma yönünde çaba sarf edilmesi bunun açık bir delilidir. Seçme ve seçilme hakkına sahip olunmadığından parti kurulmasına izin verilmemesi ise kadının siyasal alana katılımı ve temsili açısından önemli bir handikapını oluşturmuştur. Söz konusu hakkın kendilerine verilmesini bizatihi Gazi Mustafa Kemal'den talep etmeleri, kadınların siyasal alanda var olma mücadelelerinin anlamlı bir örneğini teşkil etmiştir. İlk olarak yerel siyasette bu hak, kademeli bir şekilde elde edilmiştir. 1930'da belediye seçimlerine katılma ve temsil; 1933'te ihtiyar heyetine katılma ve muhtar olma hakkı tanınmıştır. Seçme ve seçilme hakkına ise 7 Aralık 1934 tarihinde kavuşulmuştur. 8 Şubat 1935 tarihinde yapılan seçimde bu alanda varlıklarını gösterme imkânını ilk kez elde etmişlerdir. Süreç içinde siyasal hakların elde edilişi, çeşitli kurum ve politikalar ile desteklenmiş olmasına rağmen eksik kadın temsili parlamentoda derinden hissedilmeye devam etmektedir. Bu çerçevede Türkiye'de kadınların siyasal alanda temsil oranı dünya ve bölge ortalamasının çok gerisindedirler. Gerek ulusal gerekse yerel düzeyde temsil açısından son yıllarda görece bir artış görülse de hâlihazırda geline nokta, Türk kadının söz konusu alanda eksik temsilini gözler önüne sermekte, eril siyasal alan varlığını sürdürmeye devam etmektedir.

Bu bağlamda çalışmada öncelikle siyasal temsilin kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Sonrasında tarihsel perspektiften kadınların siyasal hak mücadelesi ve katıldıkları seçimlerdeki temsil sayı ve oranları incelenmiştir. Dünyada kadınların seçme ve seçilme hakkını elde edişleri ile son veriler ışığında dünya meclislerindeki sayı ve oranları bölgeler özelinde detaylı irdelenmiştir. En son kısımda

betimsel analiz yöntemi kullanılmak suretiyle Türkiye’de kadınların parlamentodaki (eksik) temsili, hem son dört genel seçim hem demografik analizlerin yapılması itibariyle irdelenmiştir. Böylece parlamentonun “erkek egemen yapısı” ve “kadın temsili bağlamında aday gösterilmiş olan kesimden seçilmiş olanların genel bir portresinin” tespiti için son dört genel seçim (12 Haziran 2011, 7 Haziran/ 1 Kasım 2015, 24 Haziran 2018) esas alınmak suretiyle “eksik kadın temsili” ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE: SİYASAL TEMSİL

Temsil kavramının ilk kez ne zaman kullandığı bilinmemekle birlikte Dahl (1993: 35) temsilin, Orta Çağ’da monarşik ve aristokratik bir kurum şeklinde geliştiğini belirtmiştir. İngiltere’de, bilhassa savaş ve barışa karar verilmesi, yeni kralın kim olacağını belirlenmesi, iktisadi konuların analizi vb. önemli hususların görüşüldüğü meclislerin olduğunu ifade etmiştir. Lipson (1984: 377) bu meclislerin, ülkedeki temel politikaların yerine getirilmesi için gerekli desteğe olan ihtiyaç üzerine oluşturulduğunu vurgulamıştır. Kısaca bunların ortaya çıkışını siyasi bir gereksinim üzerinden açıklamıştır. Söz konusu desteğin verilmesi amacıyla 1256’da ilk meclis toplantısı Simon de Montfort başkanlığında iktisadi gereksinimlerin görüşülmesi için düzenlendiğini, sonraki süreçte kralın isteğiyle ve onu desteklemek üzere yapıldığını belirtmiştir.

Örs’e göre (2006: 2-3) kavram, Orta Çağ boyunca değişik hukuki ve sosyal gelişmelerin paralelinde yavaş bir süreçte gelişme göstermiştir. Kavramın söz konusu dönem yazarlarınca kullanımının modern anlamından çok uzak olduğunu, bunun nedenini başkalarının adına/yerine kamusal işleri idare edecek tarzda bir düşüncenin söz konusu olmadığını, böyle bir anlayışın ise 12. yüzyılda hukuki mecrada vuku bulan gelişmeler sonucu ortaya çıktığını vurgulamıştır. Sartori (1996: 31) Orta Çağ’ın temsil anlayışında temsilcinin temsil edilen adına seçilmiş olması gerekmediğini belirtmiştir. Ayrıca hükümdarın ve onun soyundan olanların katılımı elde ettiği, sürekli ve geri alınmaz bir hakkı yansıtan temsilin mutlak monarşiyi dahi meşrulaştırdığını ifade etmiştir.

Vergin (2000: 312) kavramın Latince’de kullanılan ve “yeniden sunmak, ortaya çıkmak, var etmek” manasına gelen “repraesentare” kavramına kaynaklık ettiği, fakat ilk kullanımlarına bakıldığında Roma İmparatorluğu’nu veya bir/birden fazla insanın geriye kalanları temsil etmesiyle alakalı olmadığını belirtmiştir. Benzer ifadeleri dillendiren Pitkin (2014: 233) günümüzde kullanılan manada temsil kavramının, Romalıların kullandığı “repraesentare” kavramından türediğini ifade etmiştir. Kavramın etimolojik kökeni Latinceyken, temsil terminolojisinin Roma hukuku kökenli olduğu belirterek, bugünkü kullanılan anlamına benzer şekilde, ilk kez 13. ile 14. yüzyılda Latince sonrasında ise İngilizcede, İngiliz Parlamentosu’nu ve yahut kilisedeki konseye katılmak amacıyla gönderilen insanlar için kullanıldığını belirtmiştir. Vergin’e göre (2000: 312) siyasi literatüre girmeden öncede kavramın ilk kez kullanıldığı alanlar dini ritüeller, resim ve tiyatrodur. İlk dönemde kişinin özünü değil, onun farklı bir alanda yeni baştan kurgulanışının bir ifadesi olduğunu belirtmiştir.

Bugünkü manada temsil sisteminin ana özelliklerinin belirmeye başlaması, modern devlet kavramının 19. yüzyılda ortaya çıkmasıyla olmuştur. Kentsoyluların Batı’daki ticari faaliyetleri

kentlerde elde etmesi sonucu siyasal mecrada yer alma istekleri ve girişimleri neticesinde süreç içinde kralın otoriter gücünün zayıflamasıyla bu alanda temsil hakkına kavuşmuşlardır (Nacak, 2015: 148). Özetle Özkan'ın (2020: 237) ifadeleriyle kavram, esas olarak tiyatro alanında belirmiş, Hıristiyan teolojisi bağlamında hukukî bir kavram şeklinde gelişme göstermiştir. 14. ve 16. yüzyıl arasındaki dönemde siyasal düşüncelere koştur olarak modern devlet anlayışının meydana gelmesi ise halkın temsilinin siyasal bir kavrama bürünmesini sağlamıştır.

Literatür incelendiğinde temsil kavramı özelinde farklı yaklaşımların, John Locke, Thomas Hobbes, John Stuart Mill, Edmund Burke, Jean-Jacques Rousseau vb., birçok düşünür tarafından geliştirildiği görülmüştür. Söz konusu yaklaşımların ortak paydasını ise halkın içinden gelen ve onun gibi düşünen küçük bir grubun onun namına/adına kararlar alıp, uygulaması teşkil etmektedir (Oruç ve Bayrakçı, 2018: 467). Başka bir ifadeyle genel kabule göre temsil, fiili şekilde var olamayan aracı kimseleri, soyutlamalar veya gruplar vasıtasıyla var duruma getirmekken; siyasal anlamda bazı kimselerin diğerleri namına/adına hareket etme imkânı bulduğu düzenlemeler manasındadır (Pitkin, 1995: 358).

Judge'nin ifade ettiği gibi (1999: 3) temsil kavramı, bir değişken ve bileşken olarak demokrasinin bir parçasıdır. Demokrasinin temel ilkelerinden olan eşitlik, temsille birlikte siyasal alanda uygulanmaktadır. Bunun için seçimlerin özgür, eşit koşullarda ve belli periyotlarda tekrarlanması esastır. Aksi durumda halkın iktidarı değil, halkın egemenliğinin belli süreler içinde devredilmesinden öte anlam ifade etmeyecektir (Sartori, 1996: 31). Halk adına/namına karar alıp uygulama yetkisi, seçimle iş başına gelen temsilciler yoluyla olmaktadır. Seçilen söz konusu temsilciler kendine seçmiş olan siyasal partilerin temsilcisi ve yahut vekili değil tüm halkın temsilcisi konumuna gelmiş olmaktadır (Gözübüyük, 2003: 25). Örs (2006: 7) temsilin neyi ifade ettiği, temsilcinin neyi ve kimi, ne kadar ve nasıl temsil ettiği, temsilcilerin seçiminde hangi seçim sisteminin kullanılması gerektiği konularının geçmişten bu güne sürekli tartışma konusu olduğunun altını çizmiştir. Üzerinde durulması gereken önemli hususların başında halkın kendi adına/namına yetkiyi temsilcilere devretmesi kadar temsil sisteminin demokratik olarak taşınması gereken önemli vasıfların olması gerekliliğidir. Bu vasıfların en önemlisi, temsil edilmekte olan nüfusun özelliklerine ayan olmalı ve onun içinde yer almakta olan farklı grupların, -kadın, yaşlı, engelli vb.-, temsiline olanak sağlamalıdır (Yaylı ve Pustu, 2008: 143). Böylece parlamentoda her kesimin temsilcileri onlar adına kararlara katılma hakkını elde etmiş olacaktır. Hem genel hem de yerel seçimlerde buna dikkat edilmesi, demokrasinin işlerliği açısından elzemdir.

2. TÜRKİYE'DE VE DÜNYA'DA KADINLARIN PARLAMENTODA TEMSİLİ

Türk kadınının siyasi alandaki varlığını analiz edebilmek için öncelikle tarihsel süreci incelemek gerekmektedir. Türk kadınının toplumsal hayat içindeki rolü sürekli olarak değişkenlik göstermiştir. Bu değişken süreci üç dönem halinde incelemek mümkündür: İslamiyet öncesi, Osmanlı Devleti ve Cumhuriyet ilanı sonrası dönem.

İslamiyet'in kabulünden önceki dönemde erkek ve kadın arasında eşitliğin varlığı söz konusudur. Çocukların büyütülmesinde babaların anneler kadar sorumluluk alması bunu kanıtlar

niteliktedir (Doğramacı, 1993: 3-4). Siyasal anlamda bakıldığında Eski Türklerde “hakan” olarak ifade edilen hükümdar yanında “hatun” olarak adlandırılan eşlerinin birlikte devleti idare etmişlerdir. Bir emrin kaleme alınması esnasında her ikisinin adıyla yazılması gerekliliği, hakanın tek başına elçi kabul edememesi; şölen, ibadet, savaş, barış, kurultay meclislerinde hatunun da bulunma zorunluluğu (Gökalp, 1968: 144-148) bu anlayışının varlığını kanıtlar niteliktedir. Eski Türk toplumlarında (Hun, Göktürk ve Uygurlar) kadına saygı duyulmuş, sadece evin bir dayanağı olarak değil ayrıca dışarıda eşinin destekçisi olarak gerektiğinde onun yanında savaşmıştır. Kadın özgür ve çeşitli, önemli haklara/yetkilere sahip olmuştur (Kılıç, 1991: 83).

Türk toplumunda İslam dininin yayılmaya başladığı ilk zamanlara bakıldığında öncü kadın figürler, Hz. Ayşe ve Hz. Fatma vb., yetişmiş; fakat ilerleyen süreçte kadının pek çok alanda sahip olduğu sosyal haklar kısıtlanmış, kendini gösterme hakkından mahrum bırakılmıştır (Aksoy, 2016: 15). Hâlbuki İslam dini Cahiliye Devri denilen bir dönemde kız çocuklarının diri diri toprağa gömüldüğü, kadının hiçbir hak ve hukukunun olmadığı bir dönemde kabul edilmiştir.

Selçuklu döneminde Anadolu’da Türk İslam medeniyeti hâkim olmaya başlamıştır. Bu dönemde kadın erkeğin yanında yer almış ve eşit haklara sahip olmuş; önemli görevlerde, -öğretmen, şair, hatta asker vb.- yer almıştır (Tezel, 1983: 2). İlerleyen dönemlerde ise kadının toplumsal konumunun değiştiği, sahip olduğu durumdan geri gidiş olduğu görülmüştür. Bunun temel nedeni olarak gerek Türk topluluklarında gerekse de Osmanlı döneminde Arap kültürünün tesirinde kalınmış olunması (Sağ, 2001: 14), bir diğeri ise Bizans kurumlarının etkisi ve harem usulünün varlığı zikredilmektedir.

Osmanlı dönemin ilk zamanlarında kadının erkekle aynı hak ve özgürlüklere sahip olmuş, sultanlar bu süreçte yabancı elçileri kabul etme görevini ifa etmiştir (Doğramacı, 1993: 2-3). Osmanlı’nın yükselme ve dağılma döneminde özellikle aileye verilen değer ile teokratik yapının sonucu kadın üzerinde baskı ve kontrol mekanizması kurulmuştur (Gökçimen, 2008: 20). Tanzimat döneminde kadına yönelik hem toplumsal hem de siyasal alandaki hakları açısından önemli adımlar atılmıştır. Kızlar için 1858’de ilkokul ve ortaokul eğitimine başlanması, sonrasında çeşitli okulların, -Ebe Okulu, Kız Sanat Okulu, Kız Öğretmen Okulu-, açılmıştır (Sağ, 2001: 16). Bu dönemde kentte yaşayan kadın sayısı kırsal alandakinden az olduğundan bu haklardan yararlananların sayısının düşük olduğu söylenebilir.

II. Meşrutiyet döneminde ise bir yandan özgürleşerek bireyselleşen kadınların başta aile kurumu içindeki rolleri olmak üzere toplumsal hayatın her alanında özgürleşmesi gerektiği talepleri yükselmiştir (Gökçimen, 2008: 9). Birinci Dünya Savaşı’nın patlak vermesi Türk kadınının geleneksel rollerinde değişiklik olmasına neden olmuştur. Savaşın hızla yayılması cepheye giden erkek sayısı artmasına sebebiyet vermesi sonucu pek çok alanda kadın gücüne gereksinim duyulmasını beraberinde getirmiştir. Gündelik işler yanında askeri ihtiyaçlar için açılan fabrikalarda kadın istihdamına ihtiyaç duyulmuştur (Terzioğlu, 2007: 13). Vatanın kurtarılması hususunda kadınlar, erkekler kadar mücadele göstermişlerdir.

Yeni bir devlet ve ulus inşa sürecinde pek çok alanda Batı örnek alınarak köklü değişim ve dönüşümlere imza atılmıştır. Türk kadınının siyasi ve sosyal alanda haklarını kazanışı cumhuriyetin ilanı sonrası dönemde hayata geçirilen köklü değişimlerle olmuştur. Kadınların sosyal ve siyasal alanda erkeklerle eşit hak taleplerinin tarihi uzun sürece tekabül etmektedir. Söz konusu mücadele 19. ve 20. yüzyılda yoğunlaşmak suretiyle devam etmiştir.

Yasal alanda dikkate değer başarı kazanılmasına rağmen (Berktaş, 2004: 9), “erkek işi” anlayışının egemen olduğu siyasi alanda (Altındal, 2009: 353) kadınların söz konusu alandaki eşitlik savaşımı sürmüştür. Türkiye’de 1926’da İsviçre Medeni Kanunu’nu esas alınmak suretiyle kabul edilen Türk Medeni Kanunu’yla, yasa önünde kadın ile erkeğin eşit olduğu kabul edilmiştir. Ayrıca miras, velayet ve boşanma konusunda erkeklerle eşit haklar sunulmuştur. Cumhuriyet döneminin ilk siyasi fırkası, Cumhuriyet Halk Fırkası, henüz kurulmamışken 15 Haziran 1923’te Kadınlar Halk Fırkası hayata geçirilmeye çalışılmıştır. Fakat valilik tarafından kadınların fırka/parti kuramayacağı, 1923’teki seçim kanununun kadınlara bu hakkı tanımadığı sadece Türk erkek seçmenin böyle bir hakka sahip olduğu gerekçe gösterilerek izin verilmemiştir. Kadınlar yerel düzeyde ilk kez sandığa gidişleri, 3 Nisan 1930 tarihinde Belediye Yasası’nın sunmuş olduğu hak ile olmuştur. Köy Yasası’nda yapılan değişikliklerle, 20. ve 25. maddesinde, köy muhtarı olma ile ihtiyar heyetine seçilme ve seçme hakkı verilmiştir. 1924 Anayasası’nda 1934’de yapılan değişiklik sonucu kadınlara seçme ve seçme hakkı tanınmıştır (Gökçimen, 2008: 19-20-21).

Tablo 1. 1935’ten Günümüze Parlamentoda Kadın Temsil Sayı ve Oranları

1935-2018 TBMM’DE KADIN MİLLETVEKİLİ TEMSİL SAYISI VE ORANLARI			
Seçim Yılı/Dönemi	Toplam	Kadın Sayısı	Kadın Yüzde Oranı (%)
1935 / 5. Dönem	399	18	4,5
1939 / 6. Dönem	429	16	3,7
1943 / 7. Dönem	455	16	3,5
1946 / 8 Dönem	465	9	1,9
1950 / 9. Dönem	487	3	0,6
1954 / 10. Dönem	541	4	0,7
1957 / 11. Dönem	610	8	1,3
1961 / 12. Dönem	450	3	0,7
1965 / 13. Dönem	450	8	1,8
1969 / 14. Dönem	450	5	1,1
1973 / 15. Dönem	450	6	1,3
1977 / 16. Dönem	450	4	0,9
1983 / 17. Dönem	399	12	3
1987 / 18. Dönem	450	6	1,4
1991 / 19. Dönem	450	8	1,8
1995 / 20. Dönem	550	13	2,4
1999 / 21. Dönem	550	23	4
2002 / 22. Dönem	550	24	4,4
2007 / 23. Dönem	550	50	9,1
2011 / 24. Dönem	550	79	14,36
2015 (Haziran) / 25. Dönem	550	98	17,82
2015 (Kasım) / 26. Dönem	550	81	14,73
2018 / 27. Dönem	600	104	17,33

Kaynak: Yazar tarafından (TÜİK, 2012: 5) ve www.tuikweb.tuik.gov.tr adresinin “Milletvekili Genel Seçimleri” kısmından derlenip, tablolaştırıldı.

Türkiye’de kadınlara katılım bağlamında siyasal hakkın verilmesine rağmen bunun temsil oranına istenilen düzeyde yansıdığı söylenemez. Tablo 1’de 1935’ten günümüze milletvekili genel seçimlerine katılan kadın temsil sayı ve oranları verilmiştir.

Türkiye’de parlamentodaki kadın temsil oranı 2007 seçimleri dâhil olmak üzere %10’un altında olduğu görülmektedir. Kadınların ilk olarak katıldıkları 1935’teki seçimde (18) %4,5; 1939’da (16) %3,7; 1943’te (16) %3,5 temsil sayı ve oranları görülmüştür. Çok partili hayata geçiş sürecinin ilk seçimi olan 1946’da (9) %1,9’a kadar gerilemiştir. Bu dönemde sanayileşme, iktisadi konular, demokratik rejim vb. meseleler, üstesinden gelinmesi gereken öncelikli meseleler olduğundan kadın milletvekillerinin sayı ve oranında azalma görüldüğü söylenebilir. Üste (2017: 103) bu durumu dönemin partilerindeki erkek egemen söylemin kadın aday gösterme hususundaki isteksizliğine gönderme yaparak açıklamıştır. Yaraman ise (1999: 75), II. Dünya savaşı ardından demokratik ülkeler safında yer almak isteyen Türkiye’nin, demokratikleştigiğine yönelik farklı çabalar içine girmesi, kadınların özel anlamlarını kaybetmelerine neden olduğunu ifade etmiştir.

Bu oranlar 1983’teki seçime kadar %2’nin üzerine çıkamamıştır. Cumhuriyetin ilanı sonrası dönemin ilk askeri darbesinin 27 Mayıs 1960 tarihinde vuku bulması ardından kurulan düzenin, 12 Mart muhtırası ve 12 Eylül darbesiyle güçlenmesi kadınların siyasal alandaki görünürlüğünü iyiden iyiye azalttığı söylenebilir. 1950’de (3) 0,6; 1954’te (4) 0,7; 1957’de (8) %1,3; 1961’de (3) %0,7; 1965’te (8) %1,8; 1969’da (5) %1,1; 1973’te (6) %1,3; 1977’de (4) %0,9 sayı ve oranları, kadının eksik temsilinin vardığı süreci göstermesi bakımından kayda değerdir. 1983’te (12) %3’e ulaşılmış olsa da, temsildeki düşüş devam etmiştir. 1987’de (6) %1,4; 1991’de (8) %1,8; 1995’te (13) %2,4 seviyesinde seyretmiştir. 1999 seçimleri dâhil eksik temsil devam etmiş olsa da, temsil oranlarında gözle görülür bir artış yaşanmıştır. Bu sayı ve oranlar tabloda ayrıntılı verildiği üzere 1999’da (23) %4; 2002’de (24) %4,4; 2007’de (50) %9,1, 2011’de (79) %14,4; 2015 (Haziran) (98) %17,8; 2015 (Kasım) (81) %14,73 ve en son seçim olan 2018’de (104) %17,3 olduğu görülmüştür. Bilhassa 2000’li yıllarda kadın temsilinde görece bir artış olduğu; fakat bunun yeterli seviyede olmadığı “erkek egemen parlamentonun” varlığını korumaya devam ettiği tespit edilmiştir.

Modern anlamda temsili demokratik siyasal sistemlerle siyasi partilerin ortaya çıkışında zikredilecek önemli süreçlerden biri 1789 Fransız Devrimi’nin meydana getirdiği siyasi mücadelelerinin neticesinde olmuştur. Asillerin ve zengin bir zümrenin tekelinde bulunan siyasal alanın genel oy hakkının verilmesiyle, vatandaş temelli geniş halk tabakaların siyasal alanda boy göstermesine olanak sağlamıştır. Burada zikredilmesi gereken vatandaş kavramının cinsiyetçi bir şekilde tanımlandığı ve kadınları kapsamaması neticesinde “genel oy” ile seçme ve seçilme hakkından yararlanılamamış olduğudur. Devrimin özünü teşkil eden 1791’de Fransız meclisinde kabul edilen “İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi” sırasında, kadınlarında vatandaş olarak haklarının verilmesi hususunda girişimlerde bulunulduysa da sonuç alınmamıştır (Adak, ty: 27). Buna ilk tepki 1791’de Olympe de Gouges tarafından yayımlanan “Kadın ve Kadın Yurttaş Hakları Bildirgesi”yle gelmiştir. Burada devrimin

getirdiği evrensellik iddiasının kadın haklarını tanımadığından onun eksik olduğunu ifade etmiştir. Bu haklar verilince eksikliğin tamamlanacağını savunmuştur (Scott, 1997: 20). Bu bildirden bir yıl sonra, İngiliz düşünür ve yazar olan Mary Wollstonecraft devrimin etkisiyle İngiltere’de gündeme gelen benzer tartışmaları, “Kadın Haklarının Gerekçelenirilmesi” adlı kitabında kaleme almıştır. Fransa’da kadınlar 1831 ve 1848 devrimleri sırasında seçme hakkını elde etmek için talepte bulunurken, İngiltere’de 1832’de kadın hakları hususunda ilk çıkışlar yükselmiştir. Seçme ve seçilme hakkının kadınlarca bir hak olarak kazanımı, farklı ülkelerde değişik zaman dilimlerinde gerçekleşmiştir.

Günümüzde dünya çapında parlamentolara her zamankinden daha fazla kadın seçilirken, eşitliğin sağlanması noktasında halen istenilen düzeye ulaşılmadığı, ilerlemenin ise çok yavaş seyirde olduğu görülmektedir (IPU, 2021). Kadınlara seçme (1893’te) hakkını tanıyan ilk ülke Yeni Zelanda’dır. 1902’de Avustralya, 1906’da Finlandiya, 1913’de Norveç, 1915’de Danimarka ve ona bağlıken İzlanda, Kanada 1917’de seçme ve 1920’de seçilme hakkı tanımıştır. Sonrasında 1917’de Rusya, 1918’de Almanya ve Birleşik Krallık otuz yaş üstü üniversite mezunu kadınlara (1940’ta tüm kadınlara), 1919’da İsveç, 1920’de ABD, 1930’da Güney Afrika Cumhuriyeti seçme ve seçilme hakkını sadece beyaz kadınlara (1984’te Hint kadınlara, 1994’te siyah kadınlara) vermiştir. 1934’de Brezilya, 1944’te Fransa, 1945’te Japonya, 1971’de İsviçre, 2003’te Afganistan, 2005’te Kuveyt tanımıştır (Sumbas, 2020: 4-5). Son dönemde ise 2006’da Birleşik Arap Emirlikleri ve 2011’de Suudi Arabistan’da kadınlar söz konusu hakları elde etmiştir (Infoplease, 2019).

Tablo.2 Dünyada Ulusal Parlamentolarda Kadın Temsil Sayıları ve Oranları

Ülke Sıralaması	Seçim Yılı	Milletvekili Sayısı	Kadın Sayısı	Kadın Oranı (%)
1. Ruanda	2018	80	49	%61.3
2. Küba	2018	586	313	%53.4
3. Birleşik Arap Emirlikleri	2019	40	20	50%
5. Yeni Zelanda	2020	120	58	%48.3
6. Meksika	2018	500	241	%48.2
7. İsveç	2018	349	164	47%
8. Grenada	2018	15	7	%46.7
9. Andorra	2019	28	13	%46.4
10. Bolivya (Çokuluslu Devlet)	2020	130	60	%46.2
11. Finlandiya	2019	200	92	46%
12. Güney Afrika	2019	397	182	%45.8
13. Kosta Rika	2018	57	26	%45.6
14. Norveç	2017	169	75	%44.4
.....
129. Moğolistan	2020	75	13	%17.3
130. Türkiye	2018	600	104	%17.3

Kaynak: Yazar tarafından “www.infoplease.com” adresinden derlenip, düzenlenmiştir.

Tablo 2’de dünyada ulusal meclislerdeki kadın temsil sayısı ve oranlarının sıralaması verilmiştir. Türkiye’nin 130. sırada yer aldığı görülmektedir. IPU tarafından yayımlanan “Parlamento’da Kadınlar: 1995-2020” adlı rapora göre, 25 yıllık süre zarfında dünyada meclislerinde kadın oranında önemli artış olmuştur. 1995’te meclislerde yer alan kadın oranı sadece %11,3 iken 2015’te bu oran yaklaşık olarak

iki katı yükselerek %22,1'lik bir düzeye ulaşmıştır. Tablo 3'te verildiği üzere, son beş yıl incelendiğinde ilerleme hızında düşüş yaşansa da 2020 yılında ulusal meclislerdeki kadın oranı %25'e yakın bir seyirde iken, IPU tarafından 1 Ocak 2021 tarihinde açıklanan verilere göre ise %25,5 olduğu görülmektedir. Alt meclisli parlamentolarda kadın oranı %11,6 düzeyinden %24,9'a yükselmiştir. Üst meclislerde ise %9,4 seviyesinden %24,6 oranına çıkmıştır. Kadınların siyasal temsili günümüzde yavaş; fakat artan oranda devam etmektedir.

Tablo 3. Küresel Düzeyde Alt ve Üst Meclislerde Ortalama Kadın Milletvekili Sayıları ve Oranları

	Toplam Milletvekili Sayısı	Erkek Milletvekili Sayısı	Kadın Milletvekili Sayısı	Kadın Milletvekili Oranı
Alt Meclis	38.663	28.756	9.907	%25.6
Üst Meclis	7.438	5.594	1.884	%24.8
Genel Toplam	46.101	34.350	11.751	%25.5

Kaynak: Yazar tarafından "www.ipu.org" adresinden derlenip, düzenlenmiştir.

Raporda, 1995'te meclislerin hiçbirinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanamadığı ifade edilmektedir. 2020 yılında ise dört ülkenin alt parlamentolarının en az %50'sini, sadece bir tek Ruanda da %60'dan fazlasını kadınlar oluşturmaktadır. Avrupa dışındaki tüm bölgelere bakıldığında parlamentolarında kadın temsili oranı %5'ten az olan, -Pasifik ve MENA bölgesinde üç, Amerika kıtasında, Asya ve Sahraaltı Afrika'da bir-, toplam dokuz ülke vardır. 1995'te ise tüm bölgeler bağlamında toplam sayı 52 olarak ifade edilmektedir. 25 yıllık bir süre zarfında kadın temsili açısından en büyük ilerleme, 1995 ve 2020 yılları arasındaki beş yıllık sürede, alt meclisli parlamentolara sahip olan sırasıyla Ruanda (%+57), Birleşik Arap Emirlikleri (+50), Andorra (+42,8) ve Bolivya (+ 42,3)'da görülmüştür.

Tablo.4 Dünya'daki Ulusal Parlamentolarda Kadın Temsilinin Bölgeler Özelinde Gösterimi

Bölgeler	Alt Meclis ve Tek Meclis Kadın Temsil oranı	Üst Meclis Kadın Temsil Oranı	Ortalama Kadın Temsil Oranı
Amerika Kıtası	%32.3	33%	%32.4
Avrupa Kıtası	%30.5	%30.2	%30.4
Sahra-altı Afrika	%25.1	%23.9	%24.9
Orta Doğu ve Kuzey Afrika (MENA Bölgesi)	%19.3	%11.2	%17.8
Pasifik Bölgesi	18%	%44.9	%20.9
Asya Kıtası	%20.8	%17.6	%20.4

Kaynak: Yazar tarafından "www.ipu.org" adresinden derlenip, düzenlenmiştir.

Tablo 4'te gösterildiği üzere bölgesel olarak incelendiğinde kadınların parlamentoda temsili özelinde Amerika kıtasındaki bütün parlamentoların toplamında +18,6 yüzdelerlik puanla, son 25 yıldaki en büyük artışı yaşanmıştır. Sadece +6,8 puana sahip Asya en yavaş ilerleme orana ulaşmıştır. Tüm parlamentolar bağlamında sadece Amerika kıtası %30'un üstünde bir düzeye çıkmıştır. Avrupa lider

bölge olmamasına rağmen kadınların parlamentoda katılımının %40 üzerinde bir seviyede olan tek alt bölgesi İskandinav ülkeleridir (IPU, 2021).

3. 12 HAZİRAN 2011, 1 HAZİRAN/7 KASIM 2015, 24 HAZİRAN 2018 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMLERİ SONUÇLARI ÖZELİNDE PARLAMENTODA KADIN TEMSİLİNİN DEMOGRAFİK BAĞLAMDA İSTATİSTİKİ SONUÇLARI VE ANALİZİ

3.1 Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı, kadın temsiline %10'un üstünde olduğu son dört genel seçimi (12 Haziran 2011, 7 Haziran/ 1 Kasım 2015, 12 Haziran 2018) ele almak suretiyle, “seçime katılma” ve “seçimi kazanma” kriterleri özelinde partiler düzeyinde kadın, erkek temsiline ortaya çıkartılıp, parlamentoya girmeyi hak kazanan kadın adayların demografik analizinin yapılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilmek istenen hedefler şunlardır:

- Türkiye’de ve dünyadaki kadın temsil oranının karşılaştırılması, bu bağlamda Türkiye’nin kadın temsiline geldiği son aşamanın ortaya konulması,
- Seçimlere katılan siyasi partilerin ve bağımsız kadın, erkek adayların aldıkları oy oranlarının ortaya çıkarılması,
- Seçimler sonucunda parlamentoda yer almayı hak kazanan bağımsız ve siyasi partilerdeki kadın, erkek sayıları ile oranlarının istatistiksel verilerle sunulması,
- Seçimi kazanan kadın adayların partiler ve bağımsızlar özelinde “yaş, eğitim durumu, yasal medeni durumuna” ait demografik özelliklerinin saptanması,
- “Türkiye’deki erkek egemen parlamentonun yapısının” ve “kadının temsiline aday gösterilen kesimden seçilenlerin genel bir portresinin” son dört seçim (12 Haziran 2011, 7 Haziran/ 1 Kasım 2015, 12 Haziran 2018) özelinde ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

3.2 Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Türkiye genelinde 12 Haziran 2011, 7 Haziran/1 Kasım 2015, 12 Haziran 2018 tarihlerinde eş zamanlı olarak yapılan genel seçimlerde seçime katılan ve kazanan siyasi partiler, bağımsızlarca aday gösterilen ve seçilen kadın, erkek sayı ile oranları araştırmanın kapsamını teşkil etmektedir. Böyle bir dönemselliğin seçilme sebebi, söz konusu seçimlerde kadın temsiline %10'un üzerinde seyretmesidir. Bu dönemde partilerden takdir görerek seçilen adayların TÜİK'ten elde edilen veriler doğrultusunda “yasal medeni durum, yaş ve eğitim” durumları incelenerek, kadının temsiline seçilen kesimin genel bir portresi ortaya konulması amacıyla ayrı ayrı tablolaştırılmıştır. “Seçime aday olan ve seçimi kazanan” temsilcilerin demografik özellikleri siyasi partiler özelinde ayrı ayrı hazırlanması çalışmanın kapsamını çokça aştığı görülmüştür. Bu bağlamda sadece seçimi kazanan kadın temsilciler değerlendirmeye alınmış, diğerleri kapsam dışı bırakılmıştır.

3.3 Araştırmanın Yöntemi

Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan betimsel analiz, dört aşamadan oluşmaktadır. Analize başlanabilmesi için gerekli olan çerçevenin meydana getirilmesi ilk aşamayı teşkil etmektedir. Bu aşama, araştırmanın sorularından veya görüşme, gözlem gibi boyutlarından faydalanılarak veri analizini mümkün kılacak olan kavramsal çerçevenin oluşturma sürecidir. Bu çerçeve esas alınarak analizin yapılacağı temalar düzenlenmektedir. Verilerin işlenmesi ise ikinci aşamayı oluşturmaktadır. Bu aşamada, önceden yapılan çerçeve esas alınarak verilerin düzenlenmesini ve okunmasını içermektedir. Üçüncü aşama, daha önceden elde edilmiş olan bulguların tanımlanması ve gerektiğinde doğrudan alıntılara başvurulmasına dayanmaktadır. Tanımlanmış olan bulguların ise açıklanması, yorumlanması, anlamlandırılmasıyla ilişkilendirilmesi son aşamayı oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 224).

Çalışmada, TÜİK'in yayımladığı veriler detaylı bir analize tabi tutulmuştur. Bu bağlamda ilk olarak betimsel analiz yöntemi esas alınarak "seçime katılma ve seçilme" kıstası özelinde kadın, erkek temsil sayı ve oranları listeler şeklinde hazırlanmıştır. Sonrasında bu listelerde yer alan bilgilerden yararlanılarak tablolar oluşturulmuştur. Demografik inceleme "yasal medeni durum, yaş ve eğitim" kriterleri özelinde sadece seçilme kıstası esas alınarak yapılmış ve tablolar şeklinde sunulmuştur.

3.4 Araştırmanın Bulguları

3.4.1 12 Haziran 2011 Milletvekili Genel Seçiminin Analizi

21 Ekim 2007 tarihinde yapılan referandum sonucu yürürlüğe giren anayasa değişiklikleri bağlamında genel seçim süreleri 5 yıldan 4 yıla indirilerek, yeni bir döneme girilmiştir. 12 Eylül 2010 tarihinde halk oylamasına sunulan anayasa değişikliğinde seçim kanununda bir takım düzenlemelere gidilmiştir. Bu değişikliklerden biri de 25 yaşındakilere ilk kez milletvekili aday olma hakkı tanınması olmuştur. 3 Ekim 2010 tarihinde dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan genel seçimlerin haziran başında normal tarihinden bir ay öncesinde yapılacağını ilan etmiştir. 3 Mart 2011 tarihindeki meclis oturumunda, 12 Haziran 2011 pazar günü milletvekili genel seçimlerinin yapılması yönündeki önerge meclis genel kuruluna sunulmuş, oybirliğiyle kabul edilmiştir.

5 Mart 2011 tarihli Yüksek Seçim Kurulu (YSK) kararı doğrultusunda 27 partinin seçime katılacağı beyan edilmiştir. Fakat bunlardan Yeni Parti (YENİPARTİ), Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) ile İşçi Partisi (İP), oy pusulası sıralaması kurası öncesinde seçime katılmayacaklarını bildirmişlerdir. Ayrıca Türkiye Partisi (TP), Halkın Yükselişi Partisi (HYP), Genç Parti (GENÇPARTİ), Alternatif Parti (AP), Eşitlik ve Demokrasi Partisi (EDP), Bağımsız Türkiye Partisi (BTP) liste verme süreci evvelinde seçime katılmayacaklarını beyan etmişlerdir. Yurt Partisi (YURT-P), Özgürlük ve Dayanışma Partisi (ÖDP), Hak ve Özgürlükler Partisi (HAK-PAR) liste vermiş olmalarına rağmen seçimlere katılmama yönünde karar almışlardır. YSK tarafından ilan edilen geçici listede, 12 Haziran 2011 tarihinde yapılacak seçimlere katılacak parti sayısı 15 olarak belirtilmiştir. Tablo 5'te seçime katılan partilerden aday olan ve kazanan kadın, erkek sayılarına ile oranlarına yer verilmiştir.

Seçim sonucunda oy oranı ve çıkarılan milletvekili sayıları; Adalet ve Kalkınma Partisi (Ak Parti) %49,83/327, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) %25,98/135, Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) %13,01/53, bağımsızlar %6,37/35 şeklinde gerçekleşmiştir. Diğer partiler ise %10'luk seçim barajının altında, -Saadet Partisi (SP) %1,27, Halkın Sesi Partisi (HAS Parti) %0,77, Büyük Birlik Partisi (BBP) %0,75, Demokrat Parti (DP) %0,65, Hak ve Eşitlik Partisi (HEPAR) %0,29, Demokratik Sol Parti (DSP) %0,25, Doğru Yol Partisi (DYP) 0,15, Türkiye Komünist Partisi (TKP) %0,15, Millet Partisi (MP) %0,14, Milliyetçi ve Muhafazakâr Parti (MMP) %0,08, Emek Partisi (EMEP) %0,07, Liberal Demokrat Parti (LDP) %0,04-, kalmışlardır.

Tablo 5. 12 Haziran 2011 Seçimlerine Aday Olan ve Kazananların Cinsiyetler Özelinde Sayısal ve Oransal Gösterimi

12 Haziran 2011 Milletvekili Seçimine Aday Olan ve Kazanan										
Kadın/Erkek Sayı ve Oranları										
Siyasi Partiler/ Bağımsız	Seçime Katılan Kadın Adaylar Sayısı/Oranı		Seçime Katılan Erkek Aday Sayısı/Oranı		Seçimi Kazanan Kadın Sayısı/Oranı		Seçimi Kazanan Erkek Sayısı/Oranı		Toplam	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Aday Sayısı	Kazanan Sayısı
Ak Parti	79	14,36%	471	85,64%	46	14,06%	281	85,93%	550	327
DP	114	20,73%	436	79,27%	-	-	-	-	550	-
CHP	107	19,45%	443	80,55%	19	14%	116	86%	550	135
EMEP	69	36,90%	118	63,10%	-	-	-	-	187	-
MP	136	24,73%	414	75,27%	-	-	-	-	550	-
LDP	101	25,63%	293	74,37%	-	-	-	-	394	-
SP	42	7,64%	508	92,36%	-	-	-	-	550	-
HEPAR	119	28,07%	305	71,93%	-	-	-	-	424	-
HAS Parti	79	14,44%	468	85,56%	-	-	-	-	547	-
MHP	70	12,73%	480	87,27%	3	5,67%	50	94,33%	550	53
DYP	82	18,85%	353	81,15%	-	-	-	-	435	-
TKP	226	41,09%	324	58,91%	-	-	-	-	550	-
MMP	135	24,86%	408	75,14%	-	-	-	-	543	-
BBP	62	11,33%	485	88,67%	-	-	-	-	547	-
DSP	120	21,82%	430	78,18%	-	-	-	-	550	-
BĞMSZ	25	12,38%	117	87,62%	11	31,43%	25	68,57%	202	35
TOPLAM	1.556	20,26%	6.113	79,61%	79	14,36%	471	85,63%	7.679	550

Kaynak: Yazar tarafından www.tuik.gov adresinin “Milletvekili Genel Seçim Sonuçları” kısmından derlenip, tablolaştırıldı.

12 Haziran 2011 tarihli genel seçimde “seçime katılma” düzeyinde kadın temsili incelendiğinde, en yüksek oranların TKP (%41,09) ve EMEP (%36,90)’e ait olduğu görülmüştür. Diğer oranlar kadın kotası olarak talep edilen %30 bandının altındadır. En düşük oranlar ise SP (%7,64), BBP (%11,33), MHP (%12,73), BĞMSZ (%12,38), Ak Parti (%14,36), HAS Parti (%14,44) olduğuna rastlanılmıştır.

“Seçimi kazanma” kriteri bağlamında en yüksek temsili BĞMSZ kadın adaylarda (%31,43) olduğu dikkat çekmektedir. Ak Parti (%14,06) ve CHP (%14) aynı düzeyde kadın temsili yakaladıkları; MHP ise %5,67 oranıyla kadınlara hiç hak tanımadığı görülmektedir. Bunda kadın adayların aday gösterilme sırasının önemli olduğu vurgulanmalıdır. Genellikle son sıralarda kadınlara hak tanınması, kota uygulanmasından kaçınılması kadın temsili düşük seviyelerde seyretmesine neden olduğu söylenebilir. Kadınların siyasette eksik temsili söz konusu seçimde açıkça görülmektedir.

Parlamentoda yer alan 550 milletvekilinden 79 (%14,36)'unun kadın, 471 (%85,63)'inin erkek olduğu tespit edilmiştir. Bu durum “*erkek egemen parlamento*” yapısının devam ettiğini göstermektedir.

3.4.1.1 12 Haziran 2011 Milletvekili Seçimini Kazanan Adayların Demografik Analizi

Tablo 6'da 12 Haziran 2011 Milletvekili Genel Seçimini “kazanan” kadın adayların, “yasal medeni durum” dağılımına göre tasnifi yapılmıştır. Buna göre, seçimi kazanan kadınların yasal medeni durum özelinde en çok temsil edildiği 59 kişiyle “evli” kategorisi olduğu görülmüştür.

Tablo 6. Seçimi Kazanan Adayların Bağlı Buldukları Partiye Göre Yasal Medeni Durum Dağılımı

12 Haziran 2011 Milletvekili Seçimini Kazanan Adayların Medeni Durum Dağılımı						
Parti Adı	Cinsiyet	Hiç Evlenmedi	Evli	Boşandı	Eşi Öldü	Toplam
Ak Parti	Erkek	6	271	3	1	281
	Kadın	2	39	3	2	46
CHP	Erkek	2	108	5	1	116
	Kadın	4	13	1	1	19
MHP	Erkek	1	48	1	0	50
	Kadın	0	2	1	0	3
BĞMSZ	Erkek	3	19	1	1	24
	Kadın	4	5	1	1	11
Toplam		22	505	16	7	550

Kaynak: Yazar tarafından www.tuikweb.tuik.gov adresinin “Milletvekili Genel Seçim Sonuçları” kısmından derlenip, tablolaştırıldı.

Kazanan kadın vekillerden “hiç evlenmedi” olanlar 6 kişi ile ikinci sırada yer alırken, en az sayıda “eşi öldü” kategorisindedir. Toplamda bu tablonun değişmediğine rastlanılmıştır. Elde edilen veriler bağlamında “evli” kategorisindekilerin “boşandı” ve “eşi öldü” olana göre daha yüksek temsil oranına sahip olduğu tespit edilmiştir. Seçimi kazanan erkek adaylara bakıldığında en fazla “evli” kategorisinde kümelendiği görülmüştür.

Tablo 7'de “kazanan” kadın, erkek adaylar “eğitim” seviyeleri esas alınmak suretiyle yapılan tasnif incelendiğinde; partiler özelinde sadece CHP’te “ilkokul” mezunu 1 kadın adayın seçimi kazandığı, diğer 18’inin “üniversite ve yüksekokul” kategorisinde toplandığı görülmüştür. Ak Parti’de ortaokul ve lise mezunu 1 kadın aday varken, diğer 45’i benzer şekilde “üniversite ve yüksekokul” kategorisinde kümelendiği görülmüştür.

Tablo 7. Seçime Katılan Adayların Bağlı Buldukları Partiye Göre Eğitim Durum Dağılımı

12 Haziran 2011 Milletvekili Seçimini Kazanan Adayların Eğitim Durum Dağılımı					
Parti Adı	Cinsiyet	İlkokul	Ortaokul ve Lise	Üniversite ve Yüksekokul	Toplam
Ak Parti	Erkek	0	11	270	281
	Kadın	0	1	45	46
CHP	Erkek	1	6	109	116
	Kadın	1	0	18	19
MHP	Erkek	0	7	43	50
	Kadın	0	0	3	3
BĞMSZ	Erkek	0	8	16	24
	Kadın	0	5	6	11
Toplam		2	38	510	550

Kaynak: Yazar tarafından www.tuikweb.tuik.gov.tr adresinin “Milletvekili Genel Seçim Sonuçları” kısmından derlenip, tablolaştırıldı.

MHP'nin seçimi kazanan kadın adaylarının hepsi “üniversite ve yüksekokul” mezunudur. Bağımsız kadın adaylardan 5'i “ortaokul ve lise” mezunuyken, diğer 6'sı “üniversite ve yüksekokul” mezunu olduğu görülmektedir. Bu seçimde tüm partiler toplamında kazanan kadın adaylar 72 kişiyle “üniversite ve yüksekokul” kategorisinde kümelenmiştir. Erkek adaylar ile karşılaştırıldığında, “ilkokul” düzeyinde aynı; fakat diğer kategorilerde erkeklerin kadınlara oranla sayısal olarak daha fazla temsil edildiği tespit edilmiştir.

Tablo 8. Seçimi Kazanan Adayların Bağlı Buldukları Siyasi Partiler Göre Yaş Grubu Dağılımı

12 Haziran 2011 Milletvekili Seçimlerini Kazanan Adayların Yaş Grubuna Göre Dağılımı													
Parti Adı	Cinsiyet	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75+	Toplam
Ak Parti	Erkek	3	6	29	60	57	50	33	33	8	2	0	281
	Kadın	0	3	12	8	10	7	3	1	2	0	0	46
CHP	Erkek	0	2	5	7	29	29	21	13	6	3	1	116
	Kadın	0	1	1	2	5	4	3	2	1	0	0	19
MHP	Erkek	0	0	0	6	7	16	12	5	2	2	0	50
	Kadın	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	3
BĞMSZ	Erkek	0	1	3	2	6	4	2	4	1	1	0	24
	Kadın	0	0	2	3	3	3	0	0	0	0	0	11
Toplam		3	13	52	88	118	115	74	58	20	8	1	550

Kaynak: Yazar tarafından www.tuikweb.tuik.gov.tr adresinin “Milletvekili Genel Seçim Sonuçları” kısmından derlenip, tablolaştırıldı.

Tablo 8'de “kazanan” kadın, erkek adayların “yaş” gruplarına göre tasnifine bakıldığında; kadınlar 25-29, 70-74 ve 75+ üzeri yaş grubunda hiç temsil edilmediği görülmüştür. 30-34'de 4; 35-39'da 15; 40-44'te 13; 45-49'da 19; 50-54'te 16; 55-59'da 6; 60-64'te 3; 65-69 yaş grubunda ise 3 kadın temsil edilmiştir. En yüksek temsil oranına 35-39 ile 50-54 yaş grubunda rastlanmıştır. Erkek temsilinde ise en fazla 45-49 ve 50-54 yaş grubunda toplandı olduğu görülmüştür.

3.4.2 7 Haziran 2015 Milletvekili Genel Seçiminin Analizi

Şubat 2015'te YSK tarafından 31 partinin 25. Dönem Milletvekili Genel Seçimine katılabilecek yeterliliğe sahip olduğunu açıklanmıştır. KP'nin yaptığı itiraz üzerine YSK seçime katılabilecek yeterlilikte olduğuna dair karar vermiştir. YSK'nın onayıyla İP ismini Vatan Partisi (VP), Alternatif Parti (AP) ise İlkeler ve Değerler Partisi (İlk Parti) olarak değiştirmiştir. 31 partiden 20'si YSK'ya aday listesini sunmuştur. Tablo 9'da seçime katılan partilerden aday olan ve kazanan kadın, erkek sayılarına ve oranlarına yer verilmektedir.

Seçim sonucunda oy oranı ve çıkarılan milletvekili sayıları Ak Parti %40,87/258, CHP %24,95/132, MHP %16,29/80, HDP %13,12/80 şeklinde gerçekleşmiştir. Diğer partiler seçim barajı olan %10'un çok altında oy almıştır. SP %2,06, Bağımsızlar %1,06, VP %0,35, BTP %0,21, DSP %0,19, DP %0,16, TURK PARTİ %0,16, HKP %0,13, HAK-PAR %0,13, DYP %0,06, AP %0,06, LDP %0,06, MEP %0,05, MP %0,04, KP %0,03, YURT-P %0,02, HAP %0,01 oy almıştır.

Tablo 9. 7 Haziran 2015 Seçimlerine Aday Olan ve Kazananların Cinsiyetler Özelinde Sayısal ve Oransal Gösterimi

7 Haziran 2015 Milletvekili Seçiminde Aday Olan ve Kazanan										
Kadın/Erkek Sayı ve Oranları										
Siyasi Partiler/ Bağımsız	Seçime Katılan Kadın Adaylar Sayısı/Oranı		Seçime Katılan Erkek Aday Sayısı/Oranı		Seçimi Kazanan Kadın Sayısı/Oranı		Seçimi Kazanan Erkek Sayısı/Oranı		Toplam	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Aday Sayısı	Kazanan Sayısı
DP	95	27,70%	248	72,30%	-	-	-	-	343	-
AP	193	35,09%	357	64,91%	-	-	-	-	550	-
HAK-PAR	127	26,29%	356	73,71%	-	-	-	-	483	-
KP	550	100%	-	-	-	-	-	-	550	-
MP	112	20,36%	438	79,64%	-	-	-	-	550	-
HAP	28	19,05%	119	80,95%	-	-	-	-	147	-
MEP	113	23,35%	371	76,65%	-	-	-	-	484	-
TURK PARTİ	96	27,35%	255	72,65%	-	-	-	-	351	-
HKP	199	36,18%	351	63,82%	-	-	-	-	550	-
LDP	88	21,52%	321	78,48%	-	-	-	-	409	-
MHP	67	12,18%	483	87,82%	4	5%	76	95%	550	80
HDP	249	45,27%	301	54,73%	32	40%	48	60%	550	80
SP	45	8,18%	505	91,82%	-	-	-	-	550	-
CHP	109	19,82%	441	80,18%	21	15,91%	111	84,09%	550	132
Ak Parti	101	18,36%	449	81,64%	41	15,89%	217	84,11%	550	258
DSP	123	22,36%	427	77,64%	-	-	-	-	550	-
YURT-P	72	21,88%	257	78,12%	-	-	-	-	329	-
DP	82	14,91%	468	85,09%	-	-	-	-	550	-
VP	147	26,73%	403	73,27%	-	-	-	-	550	-
BTP	106	19,27%	444	80,73%	-	-	-	-	550	-
BĞMZ	17	10,30%	148	89,70%	-	-	-	-	165	-
TOPLAM	2.719	27,57%	7.142	72,43%	98	17,82%	452	82,18%	9.861	550

Kaynak: Yazar tarafından [www.tuik.gov](http://www.tuik.gov.adresinin) adresinin “Milletvekili Genel Seçim Sonuçları” kısmından derlenip, tablolaştırıldı.

7 Haziran 2015 tarihli genel seçim sonuçları incelendiğinde “seçime katılma” düzeyinde en yüksek kadın temsiline tüm adaylarını kadınlardan seçmiş KP, 550 (%100), karşımıza çıkmaktadır.

Onu takiben en yüksek temsil oranları HDP (%45,27), HKP (36,18), AP (35,09)'ye ait olduğu tespit edilmiştir. En düşük oranlar ise SP (%8,18), BĞMZ (%10,30), MHP (%12,18), DP (%14,91) olduğu verilerle ortaya konulmuştur.

“Seçimi kazanma” kriteri bağlamında bakıldığında HDP'nin (%40) en yüksek kadın temsiline ulaşmış olduğuna rastlanılmıştır. Uluslararası arenalarda talep edilen %30-40 kadın kotasının yakalandığı görülmektedir. CHP %15,91 ve Ak Parti %15,89 oranlarla bir önceki seçime benzer şekilde kadın temsiline yer verdikleri görülmektedir. MHP %5'lik oranla kadının siyasetteki görünmezliğini bir kez daha gözer önüne sermektedir. Parlamentodaki 550 milletvekilinin yalnızca 98 (%17,82) kadın vekil olduğu görülmektedir. 452 (%82,18)'sini erkek vekil olduğu, “parlamentoda erkek egemen yapının” varlığını koruduğunu veriler açıkça ortaya koymaktadır.

3.4.2.1 7 Haziran 2015 Milletvekili Seçimini Kazanan Adayların Demografik Analizi

Tablo 10'da 7 Haziran 2015 Milletvekili Seçimini “kazanan” kadın adayların “yasal medeni durum” dağılımına göre tasnifi yapılmıştır. Partiler özelinde incelendiğinde “evli” kategorisinde kadınların en çok, “eşi öldü” kategorisinde en az sayıda temsil edildiği görülmüştür.

Tablo. 10 Seçimi Kazanan Adayların Bağlı Buldukları Partiye Göre Yasal Medeni Durum Dağılımı

7 Haziran 2015 Milletvekili Seçimini Kazanan Adayların Yasal Medeni Durum Dağılımı						
Parti Adı	Cinsiyet	Hiç Evlenmedi	Evli	Boşandı	Eşi Öldü	Toplam
MHP	Erkek	3	70	2	1	76
	Kadın	0	3	1	0	4
HDP	Erkek	7	39	2	0	48
	Kadın	8	16	7	1	32
CHP	Erkek	2	105	4	0	111
	Kadın	3	14	3	1	21
Ak Parti	Erkek	4	207	6	0	217
	Kadın	9	27	4	1	41
Toplam		36	481	29	4	550

Kaynak: Yazar tarafından www.tuikweb.tuik.gov adresinin “Milletvekili Genel Seçim Sonuçları” kısmından derlenip, tablolaştırıldı.

Partiler özelinde detaylı incelendiğinde MHP'nin “evli” ve “boşandı” kategorisinde sırasıyla 3; HDP'nin “hiç evlenmedi” 8, “evli” 16, “boşandı” 7 ve “eşi öldü” 1; CHP'nin “hiç evlenmedi” 3, “evli” 14, “boşandı” 3 ve “eşi öldü” 1; Ak Parti'nin “hiç evlenmedi” 9, “evli” 27, “boşandı” 4, “eşi öldü” 1 kategorisinde kadın temsiline rastlanılmıştır. Parlamentoda toplamda 550 milletvekilinden 481'inin “evli” kategorisinde kümelendiği tespit edilmiştir. Kazanan erkek adaylara bakıldığında en fazla “evli” ve “boşandı” kategorisinde kümelendiği görülmüştür.

Tablo 11'de “kazanan” kadın adayların “eğitim durumu” esas alınmak suretiyle tasnifine bakıldığında, partiler bağlamında sadece HDP'ten seçilen kadın adaylardan 1'inin “ilkokul”, 3'ünün “ortaokul ve dengi okul” mezunu olduğu görülmüştür. Diğer partilerin bu kategoride herhangi bir

adayına rastlanılmamıştır. Benzer şekilde “lise ve dengi okul” kategorisinde sadece HDP’nin 12 ve Ak Parti’nin 1 seçilen kadın adayları vardır. Ak Parti’nin seçilen kadın adaylarının 21’i “üniversite ve yüksekokul” ile “yüksek lisans” mezunuyken, 8’i “doktora” kategorisinde toplanmıştır.

Tablo 11. Seçimi Kazanan Adayların Bağlı Buldukları Partiye Göre Eğitim Durum Dağılımı

7 Haziran 2015 Milletvekili Seçimini Kazanan Adayların Eğitim Durum Dağılımı								
Parti Adı	Cinsiyet	İlkokul	Ortaokul ve Dengi Okul	Lise ve Dengi Okul	Üniversite/ Yüksekokul	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam
MHP	Erkek	0	0	9	35	13	19	76
	Kadın	0	0	0	1	1	2	4
HDP	Erkek	1	0	8	29	29	6	48
	Kadın	1	3	12	13	13	1	32
CHP	Erkek	0	1	11	75	75	13	111
	Kadın	0	0	0	12	12	5	21
Ak Parti	Erkek	1	2	8	126	126	46	217
	Kadın	0	0	1	21	21	8	41
Toplam		3	6	49	312	312	100	550

Kaynak: Yazar tarafından www.tuikweb.tuik.gov.tr adresinin “Milletvekili Genel Seçim Sonuçları” kısmından derlenip, tablolaştırıldı.

HDP’te ise “üniversite ve yüksekokul” ile “yüksek lisans” kategorisinde seçilen 13 kadın aday; CHP’de benzer şekilde her iki kategoride seçilen 12 ve diğer 5’i “doktora” mezunu olduğu görülmüştür. MHP’de “üniversite ve yüksekokul” ve “yüksek lisans” 1, “doktora” kategorisinde 2 seçilen kadın aday tespit edilmiştir. Seçimi kazanan erkek adaylarla kıyaslandığında benzer şekilde en fazla “üniversite ve yüksekokul” ve “yüksek lisans” ile “doktora” kategorisinde yoğunlaştığına rastlanılmıştır.

Tablo 12. Seçimi Kazanan Adayların Bağlı Buldukları Partiye Göre Yaş Grubunun Dağılımı

7 Haziran 2015 Milletvekili Seçimlerini Kazanan Adayların Yaş Grubuna Göre Dağılımı													
Parti Adı	Cinsiyet	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75+	Toplam
MHP	Erkek	0	1	6	4	12	21	18	10	3	1	0	76
	Kadın	0	0	0	0	1	2	1	0	0	0	0	4
HDP	Erkek	1	0	8	11	6	9	8	1	2	2	0	48
	Kadın	5	3	4	5	3	8	3	1	0	0	0	32
CHP	Erkek	1	3	5	12	25	23	20	15	5	1	1	111
	Kadın	0	1	7	2	7	1	2	0	1	0	0	21
Ak Parti	Erkek	3	3	18	32	52	48	33	19	8	1	0	217
	Kadın	2	0	5	15	10	5	2	2	0	0	0	41
Toplam		12	11	53	81	116	117	87	48	19	5	1	550

Kaynak: Yazar tarafından www.tuikweb.tuik.gov.tr adresinin “Milletvekili Genel Seçim Sonuçları” kısmından derlenip, tablolaştırıldı.

Tablo 12’de “kazanan” kadınlar adayların “yaş grubu” tasnifi incelendiğinde; 25-29’da HDP’nin 5 ve Ak Parti’nin 2; 30-34’te HDP’nin 3, CHP’nin 1; 35-39’da HDP’nin 4, CHP’nin 7, Ak Parti’nin 5; 40-44’de HDP’nin 5, CHP’nin 2, Ak Parti’nin 15; 45-49’da MHP’nin 1, HDP’nin 3, CHP’nin 7, Ak Parti’nin 10; 50-54’de MHP’nin 2, HDP’nin 8, CHP’nin 1, Ak Parti 5; 55-59’da MHP’nin 1, HDP’nin 3, CHP’nin 2, Ak Parti’nin 2; 60-64’de HDP’nin 1, Ak Parti’nin 2 kadın ile temsil

edildiği görülmüştür. 40-44 ve 45-49 yaş grubunda sırasıyla 22 ile 21 kadının en çok temsil edildiğine rastlanılmıştır. İkinci ve üçüncü sırayı 50-54 ve 35-39 yaş grubunda sırasıyla 16 ve 11 kişi; devamında 55-59, 60-64, 65-69 yaş grubunda sırasıyla 8, 3 ve 1 kadın temsili görülmüştür. 70-74 ve 75+ yaş grubunda hiç bir partide kadın temsiline olmadığı tespit edilmiştir. Seçimi kazanan erkek adaylar, 40-44, 45-49, 50-54, 55-59 ve 60-64 kategorilerinde kümelendiği görülmüştür.

3.4.3 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçiminin Analizi

7 Haziran 2015 tarihli Milletvekili Genel Seçimi ardından güvenoyu alacak bir hükümetin kurulamaması sebebiyle cumhurbaşkanının erken seçim kararı alması sonucu YSK, 1 Kasım 2015 tarihini seçimin tekrarlanacağını duyurmuştur. Söz konusu seçime Anadolu Partisi, Demokratik Gelişim Partisi (DGP), ÖDP/SOL Parti katılmama kararı almıştır. YSK tarafından TURK PARTİ ve Merkez Partisi'ne (MEP) seçime katılma izni verilmemiştir. YSK, seçime katılacak parti sayısını 16 olarak ilan etmiştir.

Tablo 13. 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimine Aday Olan ve Kazananların Cinsiyetler Özelinde Sayısal ve Oransal Gösterimi

1 Kasım 2015 Milletvekili Seçiminde Aday Olan ve Kazanan Kadın/Erkek Sayı ve Oranları										
Siyasi Partiler/ Bağımsız	Seçime Katılan Kadın Adaylar Sayısı/Oranı		Seçime Katılan Erkek Aday Sayısı/Oranı		Seçimi Kazanan Kadın Sayısı/Oranı		Seçimi Kazanan Erkek Sayısı/Oranı		Toplam	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Aday Sayısı	Kazanan Sayısı
MP	116	21,09%	434	78,91%	-	-	-	-	550	-
VP	150	27,27%	400	72,73%	-	-	-	-	550	-
CHP	127	23,09%	423	76,91%	21	15,67%	113	84,33%	550	134
HAK-PAR	147	29,17%	357	70,83%	-	-	-	-	504	-
SP	28	5,09%	522	94,91%	-	-	-	-	550	-
DSP	129	23,45%	421	76,55%	-	-	-	-	550	-
DP	84	15,27%	466	84,73%	-	-	-	-	550	-
BTP	94	17,09%	456	82,91%	-	-	-	-	550	-
MHP	78	14,18%	472	85,82%	3	7,50%	37	92,50%	550	40
HKP	198	36%	352	64%	-	-	-	-	550	-
LDP	92	21%	352	79%	-	-	-	-	444	-
HDP	234	42,55%	316	57,45%	23	38,98%	36	61,02%	550	59
BBP	53	9,64%	497	90,36%	-	-	-	-	550	-
Ak Parti	71	12,91%	479	87,09%	34	10,73%	283	89,27%	550	317
KP	306	55,64%	244	44,36%	-	-	-	-	550	-
DYP	89	29%	218	71%	-	-	-	-	307	-
BĞMZ	1	42,86%	20	57,14%	-	-	-	-	21	-
TOPLAM	1.997	23,70%	6.429	76,30%	81	14,73%	469	85,27%	8.426	550

Kaynak: www.tuik.gov.tr adresinin “Milletvekili Genel Seçim Sonuçları” kısmından derlenip, tablolatırıldı

Seçim sonucunda oy oranı ve çıkarılan milletvekili sayıları Ak Parti %49,50/317, CHP %25,32/134, MHP %11,09/40, HDP %10,76/59 şeklinde gerçekleşmiştir. SP %0,68, BBP %0,53, VP

%0,25, HAKPAR %23, HKP %17, DP %0,14, KP %0,11, Bağımsızlar %0,11, BTP %0,10, DSP %0,07, LDP %0,06, MP %0,04, DYP %0,03'tür.

Tablo 13 incelendiğinde “seçime katılma” düzeyinde en yüksek temsile sahip partilerin KP (%55,64), HDP (%42,55) ve BĞMSZ'lar (%42,86) olduğu görülmüştür. En düşük temsile ise SP (%5,09), BBP (%9,64), Ak Parti (%12,91), MHP (%14,18)'ye ait olduğu verilerle ortaya konulmuştur. “Seçimi kazanma” kriteri bağlamında en yüksek kadın temsili HDP'ye (%38,98) aittir. Bunda eş başkanlık ve uyguladıkları %30 kadın kotasının etkisi olduğu söylenmelidir. CHP %15,67 oranı ile bir önceki seçime göre aynı düzeyde kalırken, Ak Parti %10,73 ile geçen seçimdeki oranının altında bir seyir izlemiştir. MHP %7,5'lik oranıyla en son sırada yer almaya devam etmektedir. Kadının siyasi temsildeki yokluk paradoksu, HDP hariç, partiler düzeyinde yaşanmaya devam etmektedir. Parlamentodaki 550 milletvekilinin 81 (%14,73)'inin kadın vekilden oluştuğu görülmektedir. Seçimi kazanan erkek adaylar 469 (%85,27) sayı ve oranla “parlamentodaki eril egemenliği” devam ettirmektedir.

3.4.3.1 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimini Kazanan Adayların Demografik Analizi

Tablo 14'te seçimi kazanan adayların, “yasal medeni durum” özelinde tasnifi yapılmıştır. Bütün partiler toplamında “hiç evlenmedi” 18; “evli” 50; boşandı 11; “eşi öldü” kategorisinde ise 2 kadın temsiline rastlanılmıştır.

Tablo 14. Seçimi Kazanan Adayların Bağlı Buldukları Partiye Göre Yasal Medeni Durum Dağılımı

1 Kasım 2015 Milletvekili Seçimlerini Kazanan Adayların Yasal Medeni Durum Dağılımı						
Parti Adı	Cinsiyet	Hiç Evlenmedi	Evli	Boşandı	Eşi Öldü	Toplam
CHP	Erkek	2	105	6	0	113
	Kadın	4	13	3	1	21
MHP	Erkek	1	33	2	1	37
	Kadın	0	2	1	0	3
HDP	Erkek	7	28	1	0	36
	Kadın	8	10	4	1	23
Ak Parti	Erkek	4	271	7	1	283
	Kadın	6	25	3	0	34
Toplam		32	487	27	4	55

Kaynak: Yazar tarafından www.tuikweb.tuik.gov.tr adresinin “Milletvekili Genel Seçim Sonuçları” kısmından derlenip, tablolaştırıldı.

Partiler özelinde incelendiğinde en fazla “evli”; en az “eşi öldü” kategorisinde kadın temsili görülmüştür. Hiç evlenmemiş olanlar Ak Parti ve HDP'te en fazlayken; boşanan kadınların partilerde, eşi ölmüş olanlar gibi pek yer bulamadığı tespit edilmiştir. Erkek temsiline de “evli” olanlar parlamentoda benzer şekilde “eşi öldü” ve “boşandı” kategorisindekilere göre daha fazla temsil edildiğine rastlanılmıştır.

Tablo 15. Seçimi Kazanan Adayların Bağlı Buldukları Partiye Göre Eğitim Durum Dağılımı

1 Kasım 2015 Milletvekili Seçimini Kazanan Adayların Eğitim Durum Dağılımı								
Parti Adı	Cinsiyet	İlkokul	Ortaokul ve Dengi Okul	Lise ve Dengi Okul	Üniversite ve Yüksekokul	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam
CHP	Erkek	1	0	12	78	10	12	113
	Kadın	0	0	0	11	5	5	21
MHP	Erkek	0	0	2	16	7	12	37
	Kadın	0	0	0	1	1	1	3
HDP	Erkek	0	0	6	23	2	5	36
	Kadın	0	1	10	10	2	0	23
Ak Parti	Erkek	0	2	8	176	50	47	283
	Kadın	0	0	0	20	9	5	34
Toplam		1	3	38	335	86	87	550

Kaynak: Yazar tarafından www.tuikweb.tuik.gov.tr adresinin “Milletvekili Genel Seçim Sonuçları” kısmından derlenip, tablolaştırıldı.

Tablo 15’te kazanan adayların “eğitim” kıstası bağlamında partiler özelinde tasnifi ayrıntısıyla incelendiğinde; hiçbir partide “ilkokul” mezunu kadın temsiline rastlanılmamış, “ortaokul ve dengi okul” ile “lise ve dengi okul” kategorisinde ise HDP’te sırasıyla 1 ve 10 kadın temsili görülmüştür. Gerek erkek gerekse de kadın temsiline “üniversite ve yüksekokul” kategorisinde yer alanların sayısının diğerlerine göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir. “Yüksek lisans ve doktora” mezunu kadın temsili toplamda sırasıyla 17 ve 11 olduğu görülmüştür.

Tablo 16. Seçimi Kazanan Adayların Bağlı Buldukları Partiye Göre Yaş Grubunun Dağılımı

1 Kasım 2015 Milletvekili Seçimlerini Kazanan Adayların Yaş Grubuna Göre Dağılımı													
Parti Adı	Cinsiyet	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75+	Toplam
CHP	Erkek	1	3	4	14	23	20	21	20	5	1	1	113
	Kadın	0	1	7	3	5	2	2	0	1	0	0	21
MHP	Erkek	0	0	2	2	6	10	8	5	3	1	0	37
	Kadın	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	3
HDP	Erkek	0	2	6	9	5	4	6	1	1	2	0	36
	Kadın	3	3	2	5	4	3	2	1	0	0	0	23
Ak Parti	Erkek	0	3	19	39	70	65	48	26	12	1	0	283
	Kadın	1	1	4	9	10	7	1	1	0	0	0	34
Toplam		5	13	44	81	125	112	88	54	22	5	1	550

Kaynak: Yazar tarafından www.tuikweb.tuik.gov.tr adresinin “Milletvekili Genel Seçim Sonuçları” kısmından derlenip, tablolaştırıldı.

Tablo 16’da kazanan adayların “yaş” grubu temel alınarak partiler bağlamında tasnife incelendiğinde; 25-29’da HDP’nin sadece 3; 30-34’de CHP’nin 1, HDP’nin 3, Ak Parti’nin 1; 35-39’da CHP’nin 7, HDP’nin 2, Ak Parti’nin 4; 40-44’de CHP 3, HDP’nin 5, Ak Parti’nin 9; 45-49’da CHP’nin 5, MHP’nin 2, HDP’nin 4, Ak Parti’nin 10; 50-54’de CHP’nin 2, MHP’nin 1, HDP’nin 3, Ak Parti’nin 7; 55-59’da CHP’nin 2, HDP’nin 2, Ak Parti’nin 1; 60-64’de sadece HDP ve Ak Parti’nin 1; 65-69 yaş

grubunda sadece CHP'nin 1 kadın vekili olduğu görülmüştür. 70-74 ve 75+ üzeri yaş grubunda kadın temsiline rastlanılmamıştır. En fazla 45-49, 40-44 ve 35-39 yaş aralığında sırasıyla toplamda 21, 17, 13; en az ise 65-69, 60-64, 30-34, 50-54 olmak üzere sırasıyla 1, 2, 5, 5, 11 kadın temsiline ait verilere ulaşılmıştır. Kazanan erkek adaylar ile karşılaştırıldığında ise, 45-49, 50-54, 55-59 yaş aralığında erkek temsiline en fazla sayıda kümelenildiği görülmüştür.

3.4.4 12 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçiminin Analizi

27. Dönem Milletvekili Genel Seçimi, 24 Haziran 2018 tarihinde parlamentoda yer alacak 600 kadın, erkek vekilin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu seçim öncesinde 16 Nisan 2017 tarihinde anayasa değişikliği referandumuyla parlamenter sistemden başkanlık sistemine geçiş yapılmıştır. 16 Mart 2018 tarihinde kabul edilen 7102 nolu kanun, seçilme yeterliliğine sahip partilerin milletvekili seçimlerine ittifak yaparak katılabilmesine olanak sağlamıştır. Bunun yanı sıra siyasi partilerin diğer partilerden birini destekleme yönünde karar almasını yasaklayan hüküm de kaldırılmıştır.

Bu dönem seçim ittifaklarına sahne olmuştur. BBP seçime Ak Parti listesinden, DP ise İyi Parti listesinden gireceğini duyurmuştur. “Cumhur İttifakı” Ak Parti, MHP, BBP’ten; “Millet İttifakı” ise CHP, İyi Parti, SP, DP’ten meydana gelmiştir. Ayrıca HÜDA PAR, HDP ve VP seçime katılmıştır.

Tablo 17. 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimine Aday Olan ve Kazananların Cinsiyetler Özelinde Sayısal ve Oransal Gösterimi

24 Haziran 2018 Milletvekili Seçiminde Aday Olan ve Kazanan Kadın/Erkek Sayı ve Oranları										
Siyasi Partiler/ Bağımsız	Seçime Katılan Kadın Adaylar Sayısı/Oranı		Seçime Katılan Erkek Aday Sayısı/Oranı		Seçimi Kazanan Kadın Sayısı/Oranı		Seçimi Kazanan Erkek Sayısı/Oranı		Toplam	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Aday Sayısı	Kazanan Sayısı
Ak Parti	126	21%	474	79%	53	17,97%	242	82,03%	600	295
MHP	79	13,17%	521	86,83%	4	8,16%	45	91,84%	600	49
HÜDA PAR	44	7,55%	539	92,45%	-	-	-	-	583	-
VP	149	24,83%	451	75,17%	-	-	-	-	600	-
HDP	229	38,17%	371	61,83%	26	38,81%	41	61,19%	600	67
CHP	136	22,67%	464	77,33%	18	12,33%	128	87,67%	600	146
SP	70	11,71%	528	88,29%	-	-	-	-	598	-
İyi Parti	158	26,42%	440	73,58%	3	6,98%	40	93,02%	598	43
BĞMZ	11	16,18%	57	83,82%	-	-	-	-	68	-
TOPLAM	1.002	20,67%	3.845	79,33%	104	17,33%	496	82,67%	4.847	600

Kaynak: Yazar tarafından www.tuik.gov.tr adresinin “Milletvekili Genel Seçimleri” kısmından derlenip, tablolaştırıldı.

Tablo 17’de seçime katılan partilerden aday olan ve kazanan kadın, erkek sayılarına ve oranlarına yer verilmektedir. Seçim sonucunda oy oranı ve çıkarılan milletvekili sayıları Ak Parti

%42,56/295, CHP %22,65/146, HDP %11,70/67, MHP %11,10/49, İyi Parti %10/43 şeklinde gerçekleşmiştir. SP %1,36, HÜDA PAR %0,32, VP %0,23, BĞMSZ'lar %0,16 oy almıştır.

Söz konusu seçimde “seçime katılma” düzeyinde en yüksek kadın temsiline HDP’te (%38,17) olduğu görülmüştür. İyi Parti %26,42, VP %24,83 ve CHP %22,67 oranlarına ulaşmıştır. Fakat bu oranlar %30’luk düzeyin altındadır. En düşük temsil ise SP (%11,71) ve HÜDA PAR (%7,55)’a aittir. “Seçimi kazanma” düzeyi bağlamında en yüksek kadın temsili %38,81 oranıyla HDP’ye aittir. Ardından Ak Parti %17,97 oranıyla gelmektedir. MHP’yi %8,16 ile İyi Parti’yi (%6,98) geride bıraktığı görülmüştür. CHP %12,33 ile bir önceki seçimdeki %15,67 oranının altında bir seyir izlemiştir.

Parlamentoda yer alan 600 milletvekilinden 104 (%17,33)’ünün kadın olduğu görülmektedir. Erkekler 496 (%82,67) temsil sayısı ve oranıyla “siyasetin erkek işi” olduğu algısını yaşatmaya devam etmişlerdir.

3.4.4.1 24 Haziran 2018 Milletvekili Seçimini Kazanan Adayların Demografik Analizi

Tablo 18’de kazanan adayların “yasal medeni durum” bağlamında tasnifi yapılmıştır. Partiler özelinde bakıldığında; Ak Parti’nin toplamda 53 olan kadın temsil sayısı içinde 39 ile en fazla “evli”; en az “eşi öldü” ve “boşandı” kategorisinde sırasıyla 1 ile 3 kişi olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 18. Seçimi Kazanan Adayların Bağlı Buldukları Partiye Göre Yasal Medeni Durum Dağılımı

24 Haziran 2018 Milletvekili Seçimlerini Kazanan Adayların Yasal Medeni Durum Dağılımı						
Parti Adı	Cinsiyet	Hiç Evlenmedi	Evli	Boşandı	Eşi Öldü	Toplam
Ak Parti	Erkek	7	229	5	1	242
	Kadın	10	39	3	1	53
MHP	Erkek	4	38	2	1	45
	Kadın	0	4	0	0	4
HDP	Erkek	6	33	2	0	41
	Kadın	10	12	3	1	26
CHP	Erkek	2	117	7	2	128
	Kadın	2	15	1	0	18
İyi Parti	Erkek	0	39	1	0	40
	Kadın	0	2	1	0	3
Toplam		41	528	25	6	600

Kaynak: Yazar tarafından www.tuikweb.tuik.gov adresinin “Milletvekili Genel Seçim Sonuçları” kısmından derlenip, tablolaştırıldı.

MHP’nin seçimi kazanan 4 kadın adayın “evli” kategorisinde yer aldığı görülmüştür. HDP’nin 26 kadın kazananından en fazla temsil “evli” ve “hiç evlenmedi” kategorisinde sırasıyla 12 ile 10 kişi; CHP’te 18 kazananından 15’inin ve İyi Parti’de 3’ünden 2’sinin “evli” kategorisinde yer aldığı tespit edilmiştir. Her kategori seçilen erkek adaylar ile karşılaştırıldığında, benzer şekilde en fazla “evli” ve “hiç evlenmedi” kategorisinde kümelendiği görülmüştür.

Tablo 19. Seçimi Kazanan Adayların Bağlı Buldukları Partiye Göre Eğitim Durum Dağılımı

24 Haziran 2018 Milletvekili Seçimini Kazanan Adayların Eğitim Durum Dağılımı										
Parti Adı	Cinsiyet	İlkokul	İlköğretim	Ortaokul ve Dengi Okul	Lise ve Dengi Okul	Üniversite ve Yüksekokul	Yüksek Lisans	Doktora	Bilinmeyen	Toplam
Ak Parti	Erkek	2	0	1	15	132	62	27	3	242
	Kadın	0	0	0	1	26	20	6	0	53
MHP	Erkek	0	0	0	8	17	11	8	1	45
	Kadın	0	0	0	0	2	2	0	0	4
HDP	Erkek	1	1	0	6	22	5	5	1	41
	Kadın	2	0	3	5	14	1	0	1	26
CHP	Erkek	0	0	1	14	81	14	17	1	128
	Kadın	0	0	0	0	6	5	7	0	18
İyi Parti	Erkek	0	0	1	3	17	8	9	2	40
	Kadın	0	0	0	0	1	0	2	0	3
Toplam		5	1	6	52	318	128	81	9	600

Kaynak: Yazar tarafından www.tuikweb.tuik.gov.tr adresinin “Milletvekili Genel Seçim Sonuçları” kısmından derlenip, tablolaştırıldı.

Tablo 19’da kazanan adayların “eğitim durum” özelinde tasnifi incelendiğinde, Ak Parti’de toplamda seçilen 53 kadın adaydan en fazla 26 kişiyle “yüksekokul/fakülte” ve 20 kişiyle “yüksek lisans” kategorisinde kümelendiği tespit edilmiştir. “İlkokul, ilköğretim, ortaokul ve dengi okul” mezunu olanların seçilemediğine, “doktora” kategorisinde 6 kadın temsiline rastlanılmıştır.

MHP’de sadece 4 kişinin “yüksekokul/fakülte” ve “yüksek lisans”; HDP’te 14 kişinin “yüksekokul/fakülte”; CHP’te “yüksekokul/fakülte”, “yüksek lisans” ve “doktora” kategorisinde toplandığı ve İyi Parti’de benzer şekilde “yüksekokul/fakülte” ve “doktora” mezunu kadınların seçimde ipi göğüslediği görülmüştür. Erkek temsilinde de benzer kategoriler etrafında, -özellikle yüksekokul/fakülte, yüksek lisans-, kümelendiği görülmüştür.

Tablo 20. Seçimi Kazanan Adayların Bağlı Buldukları Partiye Göre Yaş Grubunun Dağılımı

24 Haziran 2018 Milletvekili Seçimlerini Kazanan Adayların Yaş Grubu Dağılımı														
Parti Adı	Cinsiyet	18-25	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75+	Toplam
Ak Parti	Erkek	1	2	6	16	33	52	54	38	29	11	0	0	242
	Kadın	1	1	1	7	12	14	11	4	2	0	0	0	53
MHP	Erkek	0	0	2	5	3	8	11	9	4	2	1	0	45
	Kadın	0	0	0	0	2	1	1	0	0	0	0	0	4
HDP	Erkek	0	0	5	4	3	10	7	5	4	3	0	0	41
	Kadın	1	0	2	6	5	5	5	2	0	0	0	0	26
CHP	Erkek	0	1	3	8	17	22	28	23	19	6	0	1	128
	Kadın	0	1	1	6	0	3	5	2	0	0	0	0	18
İyi Parti	Erkek	0	0	0	0	3	6	3	9	14	4	1	0	40
	Kadın	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	3
Toplam		1	5	20	52	79	122	125	92	73	26	2	1	600

Kaynak: Yazar tarafından www.tuikweb.tuik.gov.tr adresinin “Milletvekili Genel Seçim Sonuçları” kısmından derlenip, tablolaştırıldı.

Tablo 20’de kazanan adayların “yaş” grubuna göre tasnifine bakıldığında; Ak Parti’de en fazla 40-44’te 12, 45-49’da 14 ve 50-54 yaş grubunda ise 11 kadın temsili görülmüştür. MHP’de seçilen dört kadın adayın 40-44’te 2 kişi, diğerleri 45-49 ve 50-54 kategorisinde olduğu; HDP’te en fazla 35-39’da 6, 40-44, 45-49 ve 50-54 yaş aralığında 5 kadının temsil edildiği tespit edilmiştir. CHP’de 35-39’da 6 ve 50-54’te 5 kadının; İyi Parti’de toplamda seçilen 3 kadın adayın 40-44, 45-49 ve 60-64 yaş aralığında kümelendiğine rastlanılmıştır. Erkek temsilde ise en fazla 40 ile 55 yaş aralığındaki her bir kategoride yoğunlaşmanın olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak üçüncü bin yılın ilk çeyreğinde gerçekleşen son dört genel seçimde tarihsel süreç içerisinde kadın temsili sorunsalının değişmeyen yazgı gibi tekrarlandığı görülmüştür. Bu yazgıyı Şahin’in (2021: 16) yerel siyasette, “siyasal alanda yetersiz (eksik) temsil, yokluk ve görünmezlik ironisi” şeklinde tanımladığı gibi, genel seçim sonuçlarında da bunun geçerli olduğunu söylemek mümkündür.

SONUÇ

Çalışmada; kadın temsiline %10’un üstünde olduğu son dört genel seçimi (12 Haziran 2011, 7 Haziran/ 1 Kasım 2015, 24 Haziran 2018) ele almak suretiyle, “seçime katılma” ve “seçimi kazanma” kriterleri özelinde partiler düzeyinde kadın, erkek temsiline ortaya çıkartılıp, parlamentoya girmeyi hak kazanan kadın adayların demografik analizinin yapılmasına odaklanılmıştır. Türkiye’deki “erkek egemen parlamentonun yapısının” ve “kadının temsilde aday gösterilen kesimden seçilenlerin genel bir portresinin” son dört seçim özelinde ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Çalışmada betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır.

Analize tabi tutulan seçim dönemlerinde kimi kadınların siyasi alandaki yer alışı, temsil etme niteliği sadece seçime katılma düzeyinde olurken, bazılarının ise seçimi kazanmak suretiyle parlamentoda hemcinslerini temsil etme ve karar alma süreçlerine katılma hakkı kazanma şeklinde gerçekleşmektedir. Adaylık başvuru sürecinde kadınların beklentileri, istekleri öncelikli olmakla birlikte bunların kabul görmesi siyasi partilerin inisiyatifindedir. Adaylığın kabul görmesinde sadece kadına has bir durum olmamakla birlikte, yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim, toplumda beğenilme, kabul görme boyutu, siyasete ilgisi ve bilgi derecesi, partiyle olan etkileşim düzeyi vb. nitelikleri etkilidir. Bunların düzey ve oranlarının derecesi adayın kabul görme(me)sinde etkilidir.

Bu çerçevede incelenen dört genel seçim (12 Haziran 2011, 7 Haziran/1 Kasım 2015, 24 Haziran 2018) sonuçlarından elde edilen verilerin analizinin yapılması bağlamında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- 12 Haziran 2011 seçiminde “seçime katılan” kadın ile erkek adayların sayısal ve oransal verileri incelendiğinde, toplam 7.679 aday içerisindeki kadın sayı ve oranı 1.556 (%20,26), erkek aday sayı ile oranı 6.113 (%79,61) olduğu tespit edilmiştir. “Seçimi kazanan” kadın adayların sayı ve oranı ise sadece 79 (%14,36)’dur.

- 7 Haziran 2015 tarihinde yapılan “seçime katılan” kadın ile erkek sayı ve oranları sırasıyla 2.719 (%27,57) ile 7.142 (%72,43) şeklinde olduğuna rastlanılmıştır. “Seçim kazanan”, rakiplerinin önüne geçip parlamentoya giren, kadın sayı ve oranı 98 (%17,82)’dir.
- 1 Kasım 2015 tarihinde yapılan “seçime katılan” kadın ile erkek sayı ve oranları sırasıyla 1.997 (%23,70) ile 6.429 (%76,30) olduğu görülmüştür. “Seçimi kazanan” kadın adayların sayı ve oranı ise 81 (%14,73)’dir.
- 24 Haziran 2018 tarihinde gerçekleşen “seçime katılan” kadın ile erkek adayların sayısal ve oransal verilerine bakıldığında sırasıyla 1.002 (%20,67) ile 3.845 (%79,33) olduğu tespit edilmiştir. “Seçimi kazanan” kadın adayların sayı ve oranı ise 104 (%17,33) olmuştur.

İncelenme kapsamına alınan dört genel seçim, diğer dönemlerle karşılaştırıldığında kadın temsil oranının %10’un üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu seçim sonuçları göstergelerinde siyasal alandaki kadının temsilinde görece bir artış olduğunu görülse de eksik temsilin halen sürdüğüne rastlanılmıştır. Bu durum “*erkek egemen parlamento*” yapısının, 21. yüzyılın ilk çeyreğinde halen devam ettiğini gösteren en açık göstergedir.

Demografik açıdan dört genel seçimden elde edilen veriler incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- 12 Haziran 2011 tarihinde yapılan genel seçimde “seçimi kazanan” kadın adayların, “yasal medeni durumları” açısından sayıca fazla olmak üzere “evli”; “eğitim durumu” özelinde “üniversite ve yüksekokul” kategorisinde; “yaş” gruplarına göre tasnifte “35-39 ile 50-54” aralığında kümelenmişine rastlanılmıştır.
- 7 Haziran 2015 tarihindeki genel seçimde “seçimi kazanan” kadın adayların “yasal medeni durum” dağılımı partiler özelinde incelendiğinde en çok “evli”; “eğitim durumu” bazında “üniversite ve yüksekokul ve yüksek lisans” sonrasında “doktora” kategorisinde kümelenmiş; “yaş” grubu özelinde ise “40-44 ve 45-49” aralığında yoğunlaştığı görülmüştür.
- 1 Kasım 2015 tarihinde tekrarlanan genel seçimde “seçimi kazanan” kadın adayların “yasal medeni durum” dağılımı en çok “evli”; “eğitim durumu” bağlamında “üniversite ve yüksekokul ve yüksek lisans” sonrasında “doktora”; “yaş” grubu bazında ise “35-39, 40-44 ve 45-49” yaş aralığında kümelenmişine tespit edilmiştir.
- 24 Haziran 2018 tarihinde gerçekleştirilen genel seçimde “seçimi kazanan” kadın adayların “yasal medeni durum” dağılımının en fazla olduğu kategori “evli”; “eğitim durumu” özelinde “yüksekokul/fakülte ve yüksek lisans”; “yaş” grubu aralığında ise “40-44, 45-49 ve 50-54” olduğu görülmüştür.

İnceleme kapsamına giren son dört seçimde kadının temsilinde aday gösterilen kesimden seçilenlerin genel bir portresine bakıldığında, “evli” olanların, “üniversite ve yüksekokul” mezunu ve “ortaya yakın ve orta yaş” kategorisindekilerin parlamentoya girmeye hak kazandığı tespit edilmiştir. Özellikle eğitim noktasında “yüksek lisans ve doktora” seviyesinde olanların sayıca fazlalığı dikkat çekicidir. Ortaya çıkan portre; belli bir eğitim düzeyi, yaş olgunluğu ve aile kurumu içinde yer alış

şeklinde özetlenebilir. Bu durum siyasal alanda kadın temsilinin parlamentoda yansıyan yüzünü göstermesi bakımından önemlidir.

KAYNAKÇA

- Altındal, Y. (2009). Erkeksi Siyasetin ‘Erk’siz Dublörleri, *Bahkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (21): 351-367.
- Adak S. (ty). Toplumsal Cinsiyet ve Siyaset. Feryal Saygılıgil (Edit.), *Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları (ss. 21-40)*, [Çevrim-içi: <http://auzefkitap.istanbul.edu.tr>], Erişim Tarihi: 16.09.2021.
- Aksoy, İ. (2016). Toplumsal ve Siyasal Süreçte Türk Kadını. *Yasama Dergisi*, (32), 7-20.
- Berktaş, F. (2004). *Kadınların İnsan Haklarının Gelişimi ve Türkiye*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Dahl, R. (1993). *Demokrasi ve Eleştirileri*. Levent Köker (çev.), Ankara: Yetkin Basımevi.
- Doğramacı E. (1992). *Türkiye’de Kadının Dünü ve Bugünü*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Gökçalp, Z. (1968). *Türkçülüğün Esasları*. Ankara: Varlık Yayınları.
- Gökçimen, S. (2008). Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi. *Yasama Dergisi*, (10), 5-59.
- Gözübüyük, Ş. (2003). *Anayasa Hukuku*. 12. bası, Ankara: Turhan Kitabevi.
- Inter Parliamentary Union - IPU (2021). *Parlamentoda Kadınlar: 1995–2020*, [Çevrim-içi: <https://www.ipu.org>], Erişim Tarihi: 12.07.2021.
- Infoplease. (2019). *When and Where did Women Earn The Right to Vote?.* [Çevrim-içi: <https://www.infoplease.com>], Erişim Tarihi: 08/02/2019.
- Judge, D. (1999). *Representation: Theory and Practice in Britain*, London: Routledge Press.
- Kılıç, S. (1991). Osmanlı Aydınlarının Kalemle Türk Kadını ve Türkiye’de Kadın Haklarının Gelişimi. *Atatürk İlke Ve İnkılap Tarihi Dergisi*, 1 (5), 83-95.
- Lipson, L. (1984). *Demokratik Uygarlık*. Haldun Güllalp ve Türker Alkan (çev.), Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Nacak, O. (2015). Türk Yönetim Anlayışında Bir Değişim: Siyasal Temsilin Doğuşu ve Gelişimi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (1), 147-169.
- Oruç, T. ve Bayrakçı, E. (2018). Yerel Siyasette Temsil ve Katılım: Kadın Aktörler. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (2), 463-480.
- Örs, B. (2010). Siyasal Temsil, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 35, 1-21.
- Özkan, M. (2020). Siyasal Temsil: Bir Kavramın Dönüşümü. *Felsefe Dünyası Dergisi*, 71, 232-263.
- Pitkin, H. F. (1995). *Temsil*. Bülent Peker-Nevzat Kıracı (çev.), Blackwell’in Siyasal Düşünce Ansiklopedisi, Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Pitkin, H. F. (2014). *Temsil Kavramı*. Seda Erkoç (çev.). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Kültür Yayınları.
- Sağ, V. (2001). Tarihsel Süreç İçerisinde Türk Kadını ve Atatürk. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 9-23.
- Sartori, G. (1996). *Demokrasi Teorisine Geri Dönüş*. Tuncer Karamustafaoğlu-Mehmet Turhan (çev.), Ankara: Yetkin Yayınları.
- Sumbas, A. (2020). Kadın ve Siyaset, [Çevrim-içi: <http://ka-der.org.tr>], Erişim Tarihi: 16.09.2021.
- Scott, J. W. (1997). *Only Paradoxes to Offer: French Feminists and The Rights of Man*. Cambridge: Harvard University Press.
- Şahin, Z. (2021). Yerel Siyasette “Kadın Temsili Sorunsalının” 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçimi Sonuçları Özelinde Analizi: Trabzon İli Örneği, *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 4 (1), 232-250.
- Terzioğlu Z. (2007), Basına Göre Türk Kadınının Siyasal Hakları (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), *İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*.
- Tezel, S. (1983). *Atatürk ve Kadın Hakları*. Ankara: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2012). *Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011*, Ankara: TÜİK Yayını, [Çevrim-içi: www.tuikweb.tuik.gov.tr] Erişim Tarihi: 12.08.2021.

Türkiye İstatistik Kurumu (2019). *Milletvekili Genel Seçimleri*, [Çevrim-içi: www.tuikweb.tuik.gov.tr] Erişim Tarihi: 12.08.2021.

Üste, B. (2017). Yerel Seçimlerin Cinsiyeti: Seçimler ve Kadın Temsili. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 101-131.

Yaraman, A. (1999). *Türkiye’de Kadınların Siyasal Temsili: Dişiliksiz Siyaset*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Yaylı, H. ve Pustu, Y. (2008). Yerel Demokrasinin İlkeleri. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, (16), 133-153.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Vergin, N. (2000). *Din, Toplum ve Siyasal Sistem*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Teşekkür: -

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Acknowledgement: -
